

бувала істинною: плоть і брехня – все одне, і хто любить цього ідола, сам такий же; а коли брехня і порожнеча, то й не людина”[1, 132]. Цілком очевидно, що, досліджуючи вчення Сковороди, потрібно подавати його як релігійну філософію, як вчення про силу духу пізнання, маючи яку, людина стає людиною.

Література:

1. Сковорода Г. Твори: У 2 т. – К.: АТ „Обереги”. – 1994. – 528 с.

Л.В. Ушкалов

доктор філологічних наук, професор

Харківський національний педагогічний університет

ім. Г.С. Сковороди

ПРО ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ СКОВОРОДИ: СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИКИ

На сьогодні існує близько 5000 праць, присвячених творчості Григорія Сковороди. Наявне тут розмаїття присудів та інтерпретацій годне посіяти сумнів у самій можливості адекватного поцінування науки Сковороди, його мови, стилю тощо. Однією з причин такого явища є майже повна відсутність статистичного матеріалу. Справді-бо, висновки, не зіперті на міцне фактичне, отже й статистичне, підложжя, можуть бути хіба попередніми, тобто заснованими не так на відповідних аналітичних процедурах, як на інтуїції та досвіді дослідника.

Тим часом статистика дозволяє чітко уявити саму структуру корпусу творів Сковороди. Скажімо, під мовним оглядом він поділяється на: 1) тексти, писані книжною українською або церковнослов'янською мовою (88,4%); 2) латиномовні тексти (11%); 3) тексти, писані по-грецькому (0,6%). Книжною українською мовою Сковорода написав усі свої діалоги, трактати, притчі, прозові байки, майже всі переклади, 69,3% корпусу поезій, 48,3% листів. Тим часом латинською мовою ним створено понад половину (51,3%) листів та 30,6% поезій. По-грецькому Сковорода написав усього лиш один короткий лист та пару епіграм.

Під жанровим оглядом корпус оригінальних творів Сковороди постає таким: 55% припадає тут на *філософські діалоги*, 19,7% – на *листи*, 7,5% – на *трактати*, 6% – на різноманітні *віршовані жанри*, 4% – на *притчі*, 3,2% – на *прозові байки*, 4,6% – на все інше. Основну

частину корпусу творів Сковороди, а власне 94%, обіймають *прозові* тексти.

Статистика чимало важить і тоді, коли мова заходить про “світ ідей” Сковороди. Зокрема, вона красномовно засвідчує те, що чільне місце в Сковороди посідає “філософія (теологія) серця”. Принаймні слово *серце* філософ уживає 1146 разів, прикметник *сердечний* – 106 разів, отже загалом 1252 рази. *Серце* вживається Сковородою всього лише в 2 рази рідше, ніж слово *Бог*, на 18,7% більше, ніж *Господь*, і в 2,4 рази частіше, ніж *Ісус Христос*. Тим часом наука про “внутрішню людину” посідає в Сковороди куди скромніше місце. Поняття *внутренній человек* зринає в його текстах дуже рідко, а власне всього 5 разів, тобто у 250 разів рідше, ніж слово *серце* (*сердечний*).

У будь-якому разі, належне використання статистичних методик може бути ефективною формою переборення імпресіонізму в ділянці сквородинських студій: лінгвістичних, філософських, богословських, історико-літературних, педагогічних тощо.

Пінчук Т.С.

к. ф. н., професор

Луганськ

Г.С. СКОВОРОДА ЯК ВИРАЗНИК ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ НА УКРАЇНІ В XVIII СТ.

В історії психології XVIII ст. Г.С.Сковороді належить одне з визначних місць. З його іменем пов’язані такі глибоко прогресивні для того часу ідеї, як підняття питання про природні здібності і нахили людини, необхідність їх вивчення, нові думки про те, яким повинне бути це вивчення за своїми методами і яку роль повинні відігравати у ньому факти об’єктивного спостереження, нарешті, змістовно розкриті, хоча й не сформульоване прямо, положення про єдність людської особистості.

Психологічні ідеї Г.С.Сковороди складають невід’ємну частину розробленої ним оригінальної системи філософських поглядів.

Природа людини служить для нього вихідним поняттям для вирішення морально-психологічних питань. Для досягнення особистого щастя та суспільного добробуту необхідно жити “в згоді з природою”. Він наполегливо радить не входити в “несродний стан”, тобто не займатися тим, що не відповідає природним нахилам людини: “...во сто